



Κονφορμιστικός και ανατρεπτικός λόγος

Του ΣΠΗΛΙΟΥ ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΟΛΛΟΙ είναι στις μέρες μας αυτοί που χρησιμοποιούν τις πολιτικές τους θέσεις για να καταλάβουν θέσεις στα Πανεπιστήμια. Αλλά και οι πολιτικοί που ήταν ήδη πανεπιστημιακοί, όταν έχουν μείνει χωρίς υπουργικά καθήκοντα (αλήθεια, το να είναι κανείς απλά θουλευτής, δεν είναι αξίωμα υπέρτατης τιμής και ευθύνης, και πλήρους απασχόλησης χάριν των συμφερόντων των αντιπροσωπευόμενων πολιτών;) χρησιμοποιούν τα πανεπιστημιακά τους μαθήματα ή τα πανεπιστημιακά σεμινάρια για να αναστηλώσουν την επιστημονική τους εικόνα. Πώς, όμως, μπορεί να προωθηθεί κάτω απ' αυτές τις συνθήκες η επιστήμη, που απαιτεί ανεξαρτησία γνώμης και ελευθερία κρίσης; Και πώς αυτοί που λαβαίνουν μέρος ως ομιλητές σε τέτοια σεμινάρια, να μη μεταβληθούν σε αυτολογοκρινόμενους κομπάρσους, που καταφεύγουν στον υπαινικτικό λόγο, ενώ η πρόθεσή τους ήταν διαφορετική, και η πνευματική τους εντιμότητα δεν τίθεται σε αμφισβήτηση.

Στα σεμινάρια, έτσι, που οργανώνει στην Πάντειο, ο πολιτικός - πανεπιστημιακός κ. Σημίτης, με κεντρικό θέμα την ανάλυση της σημερινής ελληνικής κοινωνίας, μπορεί - όπως αυτοσαρκαστικά και με χιούμορ είπε ο ίδιος - να επιδεικνύει τις ακροβατικές του ικανότητες, αλλά ούτε η έρευνα σε καίρια θέματα για τη χώρα μας (όπως η οικονομική ανάπτυξη κι ο εκσυγχρονισμός, η ένταξη στην ΕΟΚ, ο λαϊκισμός) προωθείται, ούτε ένας καινοτόμος (κι όχι αναπαλαιωμένος) πολιτικός λόγος διαμορφώνεται. Η συζήτηση είναι ελάχιστη (στα τρία σεμινάρια που έγιναν μέχρι τώρα ήταν λιγότερη από μισή ώρα, για να μη περιοριστεί, ίσως, ο χρόνος για το δείπνο των ομιλητών στον «Αστέρα») και μονοπωλείται από τους νομενκλάτορες του κυβερνώντος κόμματος, που αποτελούν κατά πλειοψηφία το κοινό των σεμιναρίων, που μια και μετέχουν στην εξουσία, θεωρούν ότι είναι και διανοούμενοι.

Ο καινοτόμος (για την Ελλάδα), ανατρεπτικός, και άρα παιδαγωγικός, πολιτικός λόγος, με πρόκληση στην πολιτική αυτονομία και την κριτική ικανότητα του πολίτη, ακούστηκε την περασμένη εβδομάδα στην Αθήνα, με τις δύο ομιλίες (διάρκειας άνω των δύο ωρών) και τη συνέντευξη Τύπου του Κορνήλιου Καστοριάδη, του σημαντικού Έλληνα στοχαστή, που ζη από το 1946 στο Παρίσι. Το σημαντικό και αξιοπρόσεχτο γεγονός είναι, ότι η τεράστια αυτή ανταπόκριση στις ομιλίες του Καστοριάδη (την Τρίτη 14.2.89, πάνω από 3.000 άτομα προσπάθησαν να χωρέσουν στις 400 θέσεις του Αμφιθεάτρου του Γαλλικού Ινστιτούτου) δεν οφείλεται σε σνομπισμό, αλλά σε αναζήτηση ενός διαφορετικού πολιτικού λόγου. Ο πολιτικός λόγος της αριστεράς στη χώρα μας, παρά τις σημαντικές ανανεωτικές προσπάθειες διανοουμένων και στοχαστών του ανανεωτικού αριστερού χώρου, εμπνέεται από έναν αγκυλωμένο μαρξισμό, που με δυσκολία αποκολλάται από τον λενινισμό, και που το ΠΑΣΟΚ εκχυδαίσει, φέρνοντάς τα σε τριτοκοσμικά επίπεδα, και καταστρέφοντας ολοκληρωτικά σχεδόν τον αριστερό πολιτικό λόγο. Απ' αυτή την άποψη η απήχηση του Καστοριάδη είναι ένα γεγονός σημαντικότερο, ίσως, απ' αυτά που είπε. Αν και αυτά που είπε είναι σημαντικά, καθώς επικέντρωσε τις ομιλίες του στην υπεράσπιση του φιλοσοφικού στοχασμού ως θεμέλιο της δημοκρατίας, στην αναγκαιότητα της αυτονομίας του πολίτη απέναντι στους επιθύτερους της πολιτικής εξουσίας, στη σημασία που έχει σήμερα το οικολογικό πρόβλημα, που είναι πολιτικό, με την ευρύτατη, την αριστοτέλεια έννοια του όρου.

Δεν θα μπορούσαμε να διαφωνούμε στον Ο.Τ. με τα καίρια αυτά θέματα του Καστοριάδη (που από καιρό τώρα κάναμε, στη στήλη της βιβλιοκριτικής, μια απαρχή παρουσίωσης της σκέψης του), όταν στον Ο.Τ. επιδιώκουμε την ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας του πολίτη, την έντιμη πληροφόρησή του με αντιπαράθεση ιδεών και αλληλο-συγκρουόμενων απόψεων, την προώθηση της πνευματικής του αυτονομίας με την επίκληση όλων των σύγχρονων μεγάλων στοχαστών. Όπως χαρακτηριστικά είπε ο Καστοριάδης, στην ομιλία του στο Γαλλικό Ινστιτούτο, «η ελευθερία δεν απειλείται μόνο από τα ολοκληρωτικά συστήματα, αλλά και από τον μη διάλογο, τη μη αμφισβήτηση, την αμνησία».

